

SOCIOLOGIJA
DINKA
TOMAŠIĆA

UMJESTO UVODA

Sociološka teorija Dinka Tomašića tek je u posljednje vrijeme izronila iz zaborava. Bez obzira na činjenicu da je poziv znanstvenika Tomašić uvijek definirao kao akademski rigorozno istraživanje i tumačenje društvene zbilje, politički su interesi – kako desnice tako i ljevice – presudili njegovim tezama. Prvo fizičkom silom, a zatim prešućivanjem. Nevelik je izbor Tomašićevih radova – od kojih se tri prvi put pojavljuju na našem jeziku – pripremljen, stoga, sa željom da se potakne znanstvena valorizacija njegova opusa.

Ocijeniti Tomašićev doprinos ne podrazumijeva, dakako, slijepu glorifikaciju njegovih teza u trenutku kada bi one mogle biti politički instrumentalne. Ovaj tematski broj nema namjeru prejudicirati nužno potrebnu iscrpniju analizu Tomašićevih teza, kojoj bi se pridružili i antropolozi, socijalni psiholozi, povjesničari... No, jednako tako zaziremo i od pukog knjiženja Tomašićevih ideja u našu znanstvenu baštinu. Svojim interdisciplinarnim, empirijski poduprtim analizama Tomašić je, mišljenja smo, zaslužio nešto više. Živ kritički dijalog s tezama koje su rodno mjesto moderne hrvatske sociologije.

U tom smislu, priređivači se zahvaljuju svim autorima koji su se odazvali pozivu i prokomentirali Tomašićeve radove koje ovdje objavljujemo. Svojim osvrtima oni ne samo da su otpočeli postupak ocjenjivanja jedne osebujne a zanemarene sociopsihološke teorije već su u našu društvenu znanost vratili i jedno od temeljnih obilježja razvijene znanstvene produkcije – kritičku diskusiju kolega iz srodnih disciplina.

Posebno nam je zadovoljstvo da su, unatoč brojnim obvezama i zdravstvenim poteškoćama, svoje priloge diskusiji poslali i Tomašićevi suvremenici, emeritusi Ante Kadić i Mladen Čaldarović. Tekst prof. Kadića, Dinkova bliskog prijatelja iz blumingtonskih dana, prvotno je objavljen u *Hrvatskom kalendaru* (1975) i ovdje ga prenosimo u ponešto skraćenu obliku.

Prilog Hrvoja Lorkovića u kojem se raščlanjuje Tomašićeva knjiga o utjecaju ruske kulture na boljševizam, ali i polemizira s tezama Aleksandra Štulhofera (formuliranim u dva članka objavljena u prijašnjim brojevima *Društvenih istraživanja*) izdvojen je, zajedno s replikom, na kraju bloka.

Na kraju, ukratko o izboru Tomašićevih tekstova koje ovdje predstavljamo. Pored predratnog teksta "Plemenska kultura i njeni današnji ostaci", ključnog za razumijevanje Tomašićeve ideje o "dinarskom" (plemenskom) mentalitetu koji oblikuje povijest južnoslavenskog prostora, u prijevodu objavljujemo i tri rada

tiskana u Americi tijekom ili neposredno nakon II. svjetskog rata. Izborom upravo tih radova, u kojima je Tomašić zaokupljen prošlošću i budućnošću Hrvatske i okolnog prostora, željeli smo kritički "opremljenog" čitatelja upoznati s Tomašićevim analizama, zabludama i anticipacijama koje se tiču ponajprije naše realnosti.

Uredništvo